

Boekverslag God's Gym (Leon de Winter)

Wouter van Erve

© havovwo.nl (maart 2003)

Primaire gegevens

Titel: God's Gym
Auteur: Leon de Winter
Ondertitel: -
Verschenen in: 2002, Uitgeverij De Bezige Bij, Amsterdam
Uitgelezen op: 2 februari 2003

Motivering keuze

Dit boek stond al erg lang op mijn verlanglijstje, toen ik het uiteindelijk voor mijn verjaardag in januari jl. kreeg. Ik wilde het boek graag hebben omdat ik er al veel positieve recensies over had gelezen en omdat mensen in mijn omgeving maar dingen bleven roepen als 'dat boek moet je gelezen hebben' en 'een geweldig boek!'. Tsjja, dan wordt mijn nieuwsgierigheid dus wel gewekt...

Na het boek eenmaal gelezen te hebben, leek het me een goede titel voor dit leesverslag: het is een literair werk en bovendien vrij recent.

Verwachtingen vooraf

Van te voren had ik van het boek hoge verwachtingen, omdat ik al allerlei zeer positieve recensies had gelezen en de reacties uit mijn omgeving ook heel lovend waren. Maar omdat er geen beschrijving van het verhaal op de achterflap stond – alleen een grote foto van De Winter en uittreksels uit lovende recensies – wist ik niet echt wat voor verhaal ik zou kunnen verwachten. Natuurlijk had ik door de recensies wel een idee gekregen, maar precies wist ik het nog niet.

Reactie achteraf

De recensies waren niet voor niets zo goed en de reacties uit mijn omgeving waren niet voor niets zo lovend: ik vond het echt een heel mooi boek. Een leuk en onderhoudend boek, vlot geschreven en bovendien spannend. Ieder hoofdstuk houdt je aandacht vast en het is daarom moeilijk om het boek zomaar weg te leggen. De omgeving waarin het boek zich afspeelt is heel realistisch – wat overigens geen vereiste is voor een mooi boek – en ook de personen zijn heel mooi uitgewerkt. Een bijzonder, lekker leesbaar boek.

Korte samenvatting

Joop Koopman, de hoofdpersoon, is een halfjoodse Nederlander die zijn brood verdient als scenarioschrijver in Hollywood. Hij woont met zijn dochter Mirjam, voor wie hij zorgt sinds de scheiding van zijn vrouw Ellen, in het plaatsje Venice, vlakbij Los Angeles.

Op 22 december 2000, de dag van haar zeventiende verjaardag, vertrekt Mirjam na haar ontbijt naar school. In de lunchpauze heeft ze een afspraak met vriendinnen om te lunchen ter ere van haar verjaardag. Na haar vertrek heeft Joop een afspraak met Philip, een oude schoolvriend die hij al tijden niet meer gezien heeft en die hij nog kent van de tijd dat beiden in 's-Hertogenbosch opgroeiden. Philip – ook Joods, net als Joop – is inmiddels naar Israël is verhuisd en daar werkt voor de Israëlische geheime dienst, de Mossad. Philips vraagt hem of hij mee wil werken aan een undercoveroperatie voor de Mossad.

De bedoeling is om Joop 'toevallig' in contact te laten komen met Omar van Lieshout, een Nederlandse Marokkaan die door de Mossad verdacht wordt van het beramen van terroristische activiteiten. In eerste instantie wil Joop weigeren, maar daar komt hij later toch op terug.

Want tijdens het gesprek dat hij heeft met Philip, krijgt Joop een telefoontje van het ziekenhuis. Zijn dochter blijkt gewond te zijn geraakt bij een auto-ongeluk en ligt in coma. Mirjam sterft 's nachts aan haar verwondingen. In een roes van verdriet en wanhoop geeft Joop toestemming om haar hart te laten transplanteren.

Door de dood van Mirjam stort Joops leven helemaal in. Een periode van pijn, wijn en verdriet is het gevolg. Dan, op een dag komt God langs. God blijkt de man te zijn bij wie Mirjam achterop de motor zat toen ze verongelukte. God is de afkorting van Godzilla en is de bijnaam van Erroll Washington. Erroll is de eigenaar van een sportschool in Los Angeles, de sportschool waar Mirjam tot voor haar dood trainde. Omdat Mirjam op de motor van Erroll is verongelukt, voelt hij zich verantwoordelijk voor haar dood. Daarom komt hij naar Joop toe, om hem 'zijn leven aan te bieden'. Hoewel Erroll er heel dreigend en sterk uitziet, blijkt het een goedmoedige, aardige en belezen man te zijn, die Joop bij alles wil assisteren en zijn leven gemakkelijker wil maken.

Boekverslag God's Gym (Leon de Winter)

Wouter van Erve

© havovwo.nl (maart 2003)

Plotseling duikt Linda in het verhaal op. Linda is een achterlicht van Joop, op wie hij vroeger verliefd is geweest. Linda is bekeerd tot het boeddhisme en reist samen met een boeddhistische monnik. Joop en Linda worden opnieuw verliefd op elkaar. Linda beweert dat de monnik, Usso Apury, een reïncarnatie is van zijn grootvader en dat hij de inhoud van een geheime bankrekening die Joops grootvader ooit opende, aan Joop wil overdragen. Hoewel Joop Linda in eerste instantie voor stapelgek verklaart, gelooft hij haar later toch, omdat de monnik zich het rekeningnummer en het wachtwoord van de geheime bankrekening van zijn grootvader weet te herinneren. Met een bank worden de papieren van de overdracht in orde gemaakt en Joop denkt nu te beschikken over vele miljoenen euro's. Linda blijkt hem echter te hebben bedrogen en is er met het geld vandoor, om nooit meer terug te keren.

Na lang wikken en wegen gaat Joop toch maar in op de opdracht van Philip. Hoewel hij bang is en hij niet weet of hij wel geschikt is voor het werk dat van hem wordt verwacht, doet hij het toch, want hij heeft het geld hard nodig. Zo raakt hij uiteindelijk aan de praat met Omar van Lieshout. Omar blijkt een amicale en praatgrage man te zijn en Joop krijgt een soort van band met hem. Omar zegt een postorderbedrijf voor moslims te willen oprichten. Om het bedrijf goed van de grond te kunnen krijgen, laat hij vrienden van hem wat adressenbestanden hacken, zodat hij in korte tijd een groot klantenbestand kan 'opbouwen'.

Ondertussen blijft Mirjams harttransplantatie Joop achtervolgen. In eerste instantie hoefde Joop niet in contact te komen met degene die Mirjams hart heeft gekregen, maar nu het toch aan hem begint te knagen, wil hij toch achter de identiteit van de 'begunstigde' komen. Hij wil weten wie het hart van zijn dochter heeft gekregen. Omdat het niet lukt via de officiële wegen – de autoriteiten willen de naam niet geven – probeert hij het via de vrienden van Omar. Die zijn hem graag van dienst en hacken zich voor hem een slag in de rondte, waardoor hij uiteindelijk te weten komt wie het hart van Mirjam gekregen heeft.

Philip ondertussen is helemaal niet tevreden met de manier waarop de relatie tussen Joop en Omar zich ontwikkelt. Het was de bedoeling dat Joop Omar zou uithoren over zijn terroristische activiteiten – niet dat beide mannen vriendjes zouden worden. Bovendien komt het Philip helemaal niet uit dat vriendjes van Omar erachter zijn gekomen waar het hart van Mirjam is gebleven: Philip heeft er namelijk voor gezorgd dat de dochter van een Iraanse sympathisant van de Mossad, Alia Nuri, het hart van Mirjam heeft gekregen. Nu de link tussen Joop, dat meisje en de Mossad te duidelijk is geworden en daarmee gevaar op kan leveren voor alle betrokken partijen, ziet Philip geen andere mogelijkheid dan om Omar te vermoorden.

Tijd en ruimte

Het verhaal speelt zich af rond eind september van het jaar 2000 en de periode van ongeveer zes maanden die daarop volgt. Regelmatig komen er flashbacks in het verhaal voor, die de tijd dan even terugzetten naar bijvoorbeeld de gelukkige periode die Joop met zijn vrouw beleefde in de jaren tachtig, of de periode van zijn jeugd in 's-Hertogenbosch.

Wat betreft de ruimte concentreert het verhaal zich voornamelijk rond twee plaatsen: Los Angeles en San Francisco, twee steden aan de westkust van de Verenigde Staten. De omgeving rond het huis van Joop is heel belangrijk – een groot deel van het verhaal speelt zich daar af.

Verteller

Er is in dit boek sprake van een alwetende verteller, de schrijver vertelt als het ware het verhaal. Je krijgt hierdoor een soort van vogelperspectief; je kunt het hele verhaal overzien. Dit perspectief past goed bij de titel die het verhaal heeft gekregen: 'God's Gym' suggereert dat God iets met het verhaal te maken heeft en zo lijkt het dus alsof God het verhaal vertelt terwijl in de hemel op een wolk zit.

Spanning

Hoewel ik het in eerste instantie niet had verwacht, bleek het boek best een spannend boek te zijn. Niet zo spannend als bij een thriller, dus niet met allerlei in het rond vliegende kogels en andere actiescènes, maar het boek had een heel speciaal soort spanning, het boek bleef maar trekken, het was erg lastig om het weg te leggen. De gebeurtenissen waren heel realistisch en erg goed beschreven, waardoor het boek niet alleen door zijn gebeurtenissen, maar zeker (en misschien wel vooral) door de vertelstijl heel spannend was om te lezen.

Thema en motieven

Thema van dit verhaal is voor mij enerzijds de grenzeloze liefde van een vader voor zijn kind, en anderzijds de impact die dood van datzelfde kind kan hebben op het leven van de vader, en hoe het leven van de vader zo kan

Boekverslag God's Gym (Leon de Winter)

Wouter van Erve

© havovwo.nl (maart 2003)

---

instorten. Dit thema wordt in het boek erg mooi uitgewerkt, want de schrijver laat het in al zijn facetten zien, het komt op veel manieren aan bod.

Motieven

Het eerste belangrijke motief in het verhaal is toeval, of de twijfel aan het bestaan daarvan. Door een ongelukkig toeval komt Mirjam om het leven, Joop ontmoet zijn jeugdvriend Philip bij toeval en de ontmoeting met zijn nicht Linda is ook buitengewoon toevallig. Tenminste, zo lijkt het op het eerste gezicht. De personen in het boek echter zijn zelf steeds op zoek naar het antwoord op de vraag of al die gebeurtenissen wel toevallig waren of niet. Dat brengt de relatie tot de titel ook weer dichterbij: zou God het soms zo gewild hebben?

Dat brengt mij bij het tweede motief: religie. Ontegenzeggelijk een belangrijk item in het boek. Bij ongeveer iedere persoon die in het boek de revue passeert, wordt verteld welke religie hij of zij heeft. Het verschil en de conflicten tussen die verschillende religies komen aan bod. Zo vindt Joop bijvoorbeeld het boeddhisme waartoe Linda is bekeerd de grootste flauwekul die bestaat, strijdt Philip voor de Joodse gemeenschap tegen de Palestijnen als geheim agent en tot slot wil Erroll zich bekeren tot het jodendom, terwijl deze altijd overtuigd christen is geweest en erg bijbelvast was. De verschillende religies zijn in dit boek vaak de aanleiding voor gebeurtenissen – de opdracht van Philip voor Joop is daar een goed voorbeeld van.

Liefde van een vader voor zijn dochter is het volgende motief. Dit is een heel belangrijk motief, omdat het één van de belangrijkste pijlers is waarop het verhaal is gebaseerd. Joop voelt een grote liefde voor zijn dochter, zij is zijn alles. Wanneer zij overlijdt, stort zijn hele leven in en blijft er niks over van de persoon die hij vroeger was, of dacht te zijn. Mirjam was zijn doel in het leven en zonder haar lijkt zijn leven in eerste instantie zinloos.

Er zijn ongetwijfeld nog veel andere motieven in het verhaal te ontdekken, maar dit zijn de belangrijkste en meest opvallende die ik er in ben tegengekomen.

Personages

De hoofdpersoon van het verhaal is Joop Koopman. Joop Koopman is zevenenveertig jaar, gescheiden en vader van Mirjam, die aan het begin van het verhaal overlijdt. Joop is een niet zo succesvolle scenarioschrijver in Hollywood en woont in Venice, een stadje vlakbij Los Angeles. Van oorsprong is hij Nederlander; hij is in 's-Hertogenbosch geboren. Op latere leeftijd verhuisde hij naar Amerika omdat zijn vrouw Ellen, van wie hij Mirjam zou krijgen en waarvan hij later zou scheiden, daar een baan kreeg aangeboden.

Joop is een ietwat naïeve, slome man en leidde, totdat Mirjam overleed althans, in feite een doodnormaal leven. Hij is makkelijk te misleiden, is heel erg goedgelovig, heeft weinig zelfvertrouwen en is daarom op veel gebieden nogal afhankelijk van anderen en hun mening over hem. Dat is waarschijnlijk ook één van de oorzaken geweest van zijn scheiding van Ellen. Hij is echter wel een heel vriendelijke man, erg zorgzaam en gemakkelijk in de omgang.

“Vandaag was ze zeventien en hij nam zich heilig voor haar nog een paar jaar in bescherming te nemen tegen de haaien, slangen, ratten en krokodillen van Los Angeles. Tot haar eenentwintigste zou hij haar grenzen opleggen, met verboden intomen.”

Volgens het verhaal ziet Joop er als volgt uit: “Joop was een zevenenveertigjarige Nederlander met te veel vet rond schouders en borstkas, harige armen en handen, platvoeten, lichtbruin haar, dat nu bij de slapen begon te grijzen. Zijn ogen stonden altijd helder en nieuwsgierig (...).”

Er spelen behalve Joop nog veel meer personen een belangrijke rol in het verhaal. Zo is er natuurlijk Mirjam, de dochter van Joop en de belangrijkste persoon in diens leven. Hoewel zij niet in het verhaal meespeelt, vind ik haar toch een erg belangrijk personage, omdat zij de aanleiding is geweest voor het verhaal, zonder haar dood zou het verhaal niet geschreven zijn en zouden de dingen die in het boek gebeuren waarschijnlijk nooit zo gebeurd zijn.

Mirjam Koopman is – natuurlijk ook omdat ze al vrij snel dood gaat – geen erg diep uitgewerkt karakter. Alles aan haar is mooi en perfect; dit beeld wordt gebruikt om te bewijzen dat Mirjam de belangrijkste persoon in Joops leven was. Mirjam is een meisje van zeventien jaar, gaat naar highschool en heeft een druk en gezellig sociaal leven. Het is een knappe meid waar de jongens voor in de rij staan, maar van die jongens moet ze over het algemeen niets hebben. Mirjam houdt erg veel van haar vader, ze kunnen het erg goed met elkaar vinden.

Mirjam is een erg mooi meisje. Het boek zegt er het volgende over: “Geen jongen of man kon haar passeren zonder haar met zijn ogen te ontkleden (...). Vanaf haar twaalfde werd ze bijna elke maand op straat door scouts aangesproken: wil je model, actrice, ster worden? Wil je op die en die dag naar de auditie voor film zus en zo komen? Jij bent de nieuwe Sophia Loren, jij hebt een grote toekomst voor je.”

Ook Philip van Gelder is een belangrijke persoon in dit verhaal. Philip is een Joodse man die vroeger, net als

Boekverslag God's Gym (Leon de Winter)

Wouter van Erve

© havovwo.nl (maart 2003)

Joop, in 's-Hertogenbosch woonde. Philip is inmiddels naar Israël verhuisd en werkt daar voor de Mossad, de Israëlsche geheime dienst. Philip vraagt Joop om hem te helpen uit te zoeken wat een door de Mossad van terrorisme verdachte Nederlandse Marokkaan in Amerika doet.

Qua karakter past Philip perfect bij een geheime dienst. Hij is niet iemand die graag dingen vertelt, is vaak wat afhoudend en voorzichtig en heeft de gave mensen bijzonder goed te kunnen manipuleren. Hij is slim en zet situaties makkelijk naar zijn hand. Philip is echter tegelijkertijd ook een heel aardige man – nadat Joop heeft gehoord dat Mirjam is overleden steunt hij Joop en probeert hij deze op zijn gemak te stellen.

Wat betreft het uiterlijk van Philip wordt er weinig verteld. Ik stel hem me voor als een sterke, brede man, met een gebruid gezicht en grove gelaatstreken (en misschien ook wel een grote neus...). Volgens het boek heeft hij wit, kortgeknipt haar en een leerachtige huid.

Ik denk dat hij een sympathieke blik heeft, maar dat je tegelijkertijd aan hem kunt zien dat hij uit meer lagen bestaat dan alleen de buitenkant. Het is ook een slimme man, niet alleen qua kennis maar ook op contactueel gebied ("Op school was Philip de onverbiddelijke leider. Niet alleen een praatjesmaker, maar ook een uitblinker in wis- natuur- en scheikunde. Een goede voetballer en krachtige zwemmer. (...) Veel jongens op school haatten hem.")

Een ander belangrijk personage is Omar van Lieshout. Omar is een jongen met een Marokkaanse vader en een Nederlandse moeder. Hij was, zo vertelt hij zelf, tot zijn twintigste een crimineel. De 'ommekeer' kwam echter toen hij naar Marokko ging, waar hij werd bekeerd tot de Islam. In het boek wordt niet helemaal duidelijk of Omar nog steeds een crimineel is, maar ik vermoed dat zijn zaakjes nog steeds niet helemaal zuiver zijn. Omar is in de dertig en is door het leven getekend – iets dat volgens mij ook aan zijn uiterlijk te zien moet zijn. Op het eerste gezicht lijkt Omar een hele zware crimineel maar wanneer Joop met hem aan de praat raakt begint hij hem aardig te vinden. Omar vertelt Joop veel over zijn verleden; waarom hij dit doet is mij niet helemaal duidelijk.

Laatste personage dat ik wil vermelden is dat van Erroll Washington. De ex-bokser en eigenaar van een sportschool die 'God's Gym' heet, is de eigenaar van de motor waarop Mirjam, de dochter van Joop Koopman, verongelukte. Hij is één van de personages die dit verhaal mede mogelijk maakten. Op het eerste gezicht lijkt Erroll, alias Godzilla, alias God, een buitengewoon gewelddadige en onvriendelijke man, maar als je verder kijkt verandert dat beeld helemaal. Erroll blijkt een aardige, slimme en bovenal vriendelijke persoonlijkheid te bezitten en is, in tegenstelling tot wat zijn uiterlijk doet vermoeden, helemaal niet gewelddadig aangelegd. Hij is erg zorgzaam en helpt op die manier Joop door de eerste moeilijke weken na het overlijden van zijn dochter heen.

"Erroll had houtblokken gekocht en hij maakte de haard aan. Hij liet Joop plaatsnemen in een van de fauteuils bij het vuur en zette een pizzadoos op zijn schoot. Zijn zorg was aandoenlijk."

Titel, ondertitel en motto

De titel God's Gym heeft in feite een tweeledige betekenis. Ten eerste is het natuurlijk de naam van de sportschool van Erroll Washington, de man waar het verhaal in feite door is begonnen. Bij hem zat immers Mirjam, de dochter van Joop Koopman, achterop de motor toen zij door een noodlottig motorongeluk overleed. Erroll, alias God, speelt in het verhaal een grote rol; hij is de chroniqueur die de gebeurtenissen op papier zet. Bovendien zou zonder God's Gym het hele verhaal niet bestaan – als Miriam niet achterop zou hebben gezeten bij God, zou ze nog geleefd hebben.

De tweede mogelijke betekenis is wat abstracter: de titel kan namelijk ook de machteloosheid van de mensen op aarde verwoorden. God's Gym zou je namelijk ook letterlijk kunnen nemen: 'speelplaats van God'. De aarde is een speelplaats van God, waar de mens in het geheel niets te beslissen heeft. God wikt en beschikt, God bepaalt wat er op aarde gebeurt en God overziet als een heerser zijn aarde.

Relaties

Over relaties van dit boek met andere boeken van Leon de Winter kan ik weinig zeggen, omdat dit het eerste boek is dat ik van De Winter heb gelezen. Wel kan ik zeggen dat ik vermoed, door het doornemen van wat achtergrondinformatie over De Winter, dat het boek enige autobiografische trekjes heeft. In bepaalde opzichten lijkt De Winter zelf qua eigenschappen en bepaalde omstandigheden wel wat op Joop Koopman. Zo is De Winter, net als Joop, geboren in 's-Hertogenbosch en is hij, alweer net als Joop, Joods.

Soort verhaal

Wanneer ik het verhaal zou betitelen als een thriller omwille van de spanning die het verhaal kent, zou ik het boek ernstig tekort doen. Het is namelijk veel meer dan dat, het is een veel uitgebreider en beter geconstrueerd boek dan de meeste thrillers die ik lees. Het is echt een literair werk en het is veel meer een roman dan dat het een thriller is. Een roman met spannende elementen en ik vind dat in dit geval een briljante combinatie.

Boekverslag God's Gym (Leon de Winter)

Wouter van Erve

© havovwo.nl (maart 2003)

Persoonlijke beoordeling

Mijn hooggespannen verwachtingen die ik van te voren van dit boek had, waren absoluut terecht. Ik vond het een geweldig boek om te lezen, ik heb er een hoop plezier aan beleefd. Het is boek is erg sterk geschreven en bevat situaties die erg mooi en aangrijpend worden weergegeven. De Winter heeft goed gelet op de details, heeft gebruik gemaakt van de actualiteit en heeft dit samengevoegd met een mooi verhaal, waardoor hij een in mijn ogen geweldig boek heeft gecreëerd.

De gebeurtenissen die De Winter in het boek heeft laten plaatsvinden zijn heel divers. Er komen vier à vijf verhaallijnen bij elkaar en iedere verhaallijn is bijzonder en onalledaags. De verhaallijnen vormen samen een prachtige mix van aangrijpende, ontroerende en spannende momenten, wat ervoor zorgt dat het een heel gevarieerd boek wordt. Het mooiste moment echter vond ik wel het moment waarop Joop Koopman te horen kreeg dat zijn dochter was overleden. Dat moment is zo mooi en zo natuurgetrouw weergegeven dat het bijna lijkt alsof het allemaal naast je gebeurt. De emotie, de verbazing en de onmacht worden precies zó weergegeven als je verwacht en niet op de platte Hollywood-manier die je nog wel eens in andere boeken tegenkomt.

Het einde van het boek daarentegen vond ik minder goed. Het eindigde naar mijn gevoel wat abrupt, het liet een heleboel gebeurtenissen onafgewikkeld, ondanks de epiloog die het bevat. Aan de ene kant geeft het de lezer natuurlijk ruimte om te fantaseren over het verdere verloop van het leven van de hoofdpersonen, maar aan de andere kant heb ik persoonlijk toch liever een einde waarin wat meer vaststaat, waarin wat meer wordt weergegeven dan nu, in dit einde is gebeurd.

De personages die in het verhaal meespelen vond ik prachtig. Niet om uiterlijke kenmerken natuurlijk, want dat kan niet in een boek, maar omdat ze heel erg realistisch en natuurgetrouw op mij overkwamen. Ze leken over echte, menselijke emoties te beschikken en die werden, zoals ik al eerder zei, door de schrijver heel mooi weergegeven. Ook zijn de verschillende personages erg goed uitgewerkt. De schrijver heeft ook hier veel aandacht besteed aan de details en de afwerking; de personages zijn 'diep' en hebben allemaal hun eigen, karakteristieke persoonlijkheid. Het zijn net echte mensen.

Het personage dat me het meeste aansprak was dat van Joop Koopman. Hij was de belangrijkste persoon in het verhaal en tegelijkertijd de persoon die voor mij het meest naturel bleef in zijn doen en laten en bovenal in (het tonen van) zijn emoties. Ook zijn karakter en zijn gedrag sprak me wel aan; de wat stuntelige manier waarop hij soms handelde wekte me af en toe best wel op mijn lachspieren. Joop Koopman was een bijna perfect gecreëerde personage, zo perfect dat hij bijna een echt mens leek. Ik kan me wel een beetje in hem herkennen – voornamelijk vanwege zijn af en toe wat onhandige en bescheiden voorkomen...

"Toen [Linda] voor hem stond zei ze: "Dag Joop."

En onhandig bogen ze zich naar elkaar toe en kusten elkaar op de wang. Ze was veel kleiner dan hij zich herinnerde. Hij bewoog zich al weer van haar hoofd weg toen zij hem nog een derde kus wilde geven. Ze lachten verlegen.

"Drie keer," zei Joop vrolijk om hun onhandigheid te maskeren, "op z'n Hollands."

De opbouw van het verhaal vond ik een klein beetje minder sterk dan de andere componenten van het boek. Dat komt omdat het boek wat raar begint, het duurt even voordat je jezelf ertoe hebt gezet om ook echt door te lezen. Maar als je dat eenmaal hebt gedaan, dan is de beloning er ook naar, dan loopt de boel ook echt lekker. Het boek is vlot geschreven en leest daardoor lekker snel weg, de schrijver maakt gebruik van korte en in modern taalgebruik geschreven zinnen en de dialogen zijn levensecht. Het taalgebruik is echt van deze tijd en is daarom absoluut niet moeilijk te begrijpen. De schrijver heeft er ook leuke details in verwerkt, specifieke details voor bepaalde hoofdpersonen, waardoor het boek nog levensechter lijkt. Zo laat hij Philip wanneer deze Nederlands praat, expres fouten maken, zodat het feit dat hij al lang geen Nederlands meer heeft gesproken nog aannemelijker lijkt.

Veruit het mooiste deel van het boek vond ik – volgens mij heb ik dat al een keer gezegd – de paragraaf waarin Joop te horen krijgt dat zijn dochter is overleden. De passage is wat te lang om hier neer te zetten, maar u moet maar van mij aannemen dat hij echt heel indrukwekkend is. De emoties zijn zo mooi weergegeven en er is zo handig gebruik gemaakt van taal, dat het net lijkt alsof je er zelf bijstaat. En als een schrijver dat lukt, zeker in een boek als dit, vind ik dat heel erg knap.

Al met al vind ik dit boek, maar dat hebt u uit dit verslag vast al op kunnen maken, werkelijk een prachtig boek – één van de beste, zo niet het beste, dat ik ooit heb gelezen. Het was een hele rijke ervaring, en ik kan iedereen dit boek dan ook meer dan van harte aanraden!